

Inserati se sprejemajo in velja
ristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 " "
15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se
ce na primerno zmanjša.

Rokopis

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu
(administracija) in ekspedicija na
Dunajski cesti št. 15 v Medija-
ovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za pol leta . . . 5 " — " "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Poljanski nasip
št. 48.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Lažnjiva Turčija.

Pri vseh državah velja za sveto, da kar so v kaki pogodbi podpisale, da tudi izpolnijo. Ko je Rus pred Carigradom ležal, tačas bi bil lahko konec storil Turčiji, s svetoštetfanskim mirom je ustanovil veliko celo Bolgarijo. Pa nevošljivost drugih velesil je posegla vmes, niso pustili Rusu veljati sanštetfanskega miru, ampak sklical se je berlinski kongres, kjer so bili Bolgari na tri kose raztrgani. S težkim srcem so se Rusi vdali, ker so videli zoper sebe Angleže, Nemce in Avstrijce. Rusi so vendar vse mirovne točke v Berlinu sklenjene sprejeli in izpeljali. Ravno tako so Srbi, Rumunci, Črnogorci strogo ravnali se po berlinski pogodbi. Edina država, ki se za berlinsko pogodbo ne zmeni, je Turčija, ona misli, da za njo mednarodne postave ne veljajo.

Že leto in dan je, kar bi morala Turčija odstopiti Črnogorcem Ulčinje (namesto Guzinja in Plave); pa Turek se skriva za različne ugovore, ter ob enem preti z orožjem. Namesto da bi mesto z lepa odstopili, kakor pogodba zahteva, treba bo zdaj Črnogorcem vzeti ga z orožjem, če ga bodo hoteli imeti.

Tako preziranje berlinske pogodbe moralo je tudi velevlasti v jezo spraviti, zato so sklenile, Turka nekoliko strašiti z vojnimi ladjami. Pa obnašanje teh bark je bolj smešno, ko nevarno. Ko jim namreč turški komandant iz Ulčinja pové, da se ne bo podal, in da tist začne vojsko s Turčijo, kdor v Ulčinje ustrelji, — kar na enkrat niso vedele barke kaj početi.

Francozi bi bili najraje domu bežali, drugi pa nemajo ukazov, kaj jim je storiti. Sploh naj bi bilo to brodovje raje doma ostalo,

vsaj bi si prihranilo to žalostno figuro, ki jo igra. Naj bi bile to same ruske barke, stavimo kaj, da bi že tako pokale v Ulčinje, da bi rudečehlačnim Turkom vroče prihajalo. Pri drugih silah zastoj iščemo eneržije. In mi tudi mislimo, da bi bil Rus Črnogorcem na ljubo poslal mnogo oklepnic; pa gotovo ga zopet druge vlasti zadržujejo. Iz vseh naj bolj energični so še Angleži, tako pišejo angleški listi: „Turek nas bo prisilil, da ga bomo prijeli v Dardanelah, v Carigradu.“ Zato bo treba pa več bark; da bi se uresničilo! Saj je očitvidno, da prej ne bo miru, dokler se Turčija ne uniči, dokler se Turek ne prežene. To spoznavajo tudi že v Londonu. Kaj bo tudi tako lažnjiva država, kakor je Turčija, nadalje živela? Ako mirovnih pogodb ne spolnuje, potem si odreka sama pravico do obstanka. Sultan se laže, kakor kak šolar, ali pa se skriva za Albance, in misli, da Evropa njegovih neumnih zvijač ne spregleda! Ko bi Evropa res edina bila, potem bi se Turek kmalo ugnal, ali žalibog, če pride do resnice, tačas potegne vsak na svojo plat. Zdaj sta samo Rusija in Anglija edini v sovražtvu do Turčije. Kaj bo pa nemško-avstrijska zveza rekla, to je veliko vprašanje. Ker le Rusa bolj sovražijo, ko Turka, za to se poslednji lahko norčuje iz Evrope, vedoč, da ne bo nič hudega.

Politični pregled.

V Ljubljani 5. oktobra.

Avstrijske dežele

Deutschpenc bodo imeli v kratkem svoj parteitag v Karlsbadu. Povabljeni so vsi liberalci iz vseh kotov českega kralje-

stva. Da pri tem shodu Tasffejevo ministerstvo ne bo s posebno hvalo omenjeno, to se razume. Tasffe se pa menda ne zmeni dosti za vpitje teh ljudi, ker so njegove pozicije trdne, in to ravno je, kar dela ustavoverce obupne, ker toliko vpijejo, in vendar vse nič ne izdā.

Že večkrat je bil govor, da bi se imel sklicati splošni nemško-avstrijski „parteitag.“ Vendar se niso mogli zediniti. Zdaj je stvar dunajski mestni zbor v roke vzel, in hoče on prirediti priprave za ta shod. Kaj pa bodo tudi dosegli s tem shodom? Nič drugega, ko da se bo nesloga ustavovercev pred celim svetom pokazala. Pri vseh dosedanjih „parteitagih“ so bili še razpori, in nazadnje se je zamogla edinost le še tako ohraniti, da nobenemu niso pustili govoriti. To je že nekaj v človeški naravi ležčega, da premagana stranka rada svojim voditeljem njih grehe očita, drug drugega doži, da je zakrivil propad. Nekdaj so ustavoverci slepo ubogali Herb-ta, zdaj pa, ko vidijo, da je tudi on pripomogel k porazu ustavovercev, zdaj ko jim tudi on pomagati ne more, zdaj so zgubili ves rešpekt pred njim. Ravno tako fortšritlarji očitajo liberalcem, da so oni zapravili vladno krmilo, ter jim zana-prej vso pokorščino odrekajo!

Kolikor tudi si ustavoverci domišljujejo, da so modri, vendar tudi sprevidijo, da morajo biti velike napake v lastnem taboru, in dokler se te ne odpravijo, tako dolgo ni treba misliti, da bi se ustavoverna stranka zedinila. Če tedaj sklčejo tisti nemško-avstrijski „parteitag“ na Dunaj, bodo morali ali vse nasprotne govore prepovedati, ali pa si bodo še v lase skočili. Če bo prosta beseda dana, pokazalo se bo

Slovenski pisatelji v 17. stoletju.

Protestantovski slovenski pisatelji v 16. stoletju so res bili začetniki novega slovenskega slovstva, res so veliko spisali in morda so ravno oni slov. kot književni jezik prepada rešili; toda njih samih ta zasluga ni. Tudi katoliški pisatelji v dobi antireformacije (spreobrnjenja protestantov na staro katoliško vero) so bili književniki delavni in marljivi in so zaslužili, da se tudi njihovega dela hvaležno spominjajo.

Katoliški pisatelji slovenski iz 17. stoletja so bili:

Tomaž Kren (Hren, Chröan). Bil je sin mestnega svetovalca v Ljubljani in rojen l. 1560. V Gradcu je imel strica doktorja in vladnega svetovalca, kateri ga je k sebi vzel in za njega skrbel. Poslal ga je na Dunaj v šole, kjer je že v mladih letih latinske pesmi zlagal in pisal latinske letnike. Stric je hotel zmožnega mladeniča v Italijo poslati prava se učiti, kakor je takrat v navadi bilo. Toda huda bolezen ga je v tem zadržala, in obljubil se je, ako ozdravi, da si izvoli duhovski stan, kar tudi v istini stori. Še le 18 let starega

mladeniča posveti takratni škof ljubljanski Tavčar v duhovnika in ga vsled njegove učenosti takoj za korarja in pridigarja v stolni cerkvi postavi.

Takrat je bilo še precéj protestantov na Kranjskem. Trubar je bil sicer pred dvema letoma (1586) na Nemškem umrl, toda njegovi učenci, zlasti Dalmatin, so novo vero še vedno po deželi razširjevali in zagovarjali. Tomaž Kren pa je bil v kljub temu vnet in zvest katoličan in velik nasprotnik protestantov, zoper ktere se je s svojo učenostjo in ostrostjo z vspehom bojeval. S tem se je pa škofu Tavčarju tako prikupil, da ga je na smrtni postelji cesarju Ferdinandu za svojega naslednika priporočil.

Kren postane l. 1597 ljubljanski škof in je to častno cerkveno službo do l. 1630 tako izvrstno opravljal, da so mu bili pridjali njegovi potomci sloveče ime „Kranjskega apostelja“. Kren se je največ odlikoval s svojo gorečnostjo in ostrostjo kot veren katoličan. Preganjal je protestante, odpravljal njih naredbe v cerkvah, pospeševal in ukazoval zidanje novih cerkva, podpiral duhovnike jezuitar-

skega reda in skrbel na vse mogoče načine za novo vkoreninenje stare katoliške vere. A tudi kot katoliški in slovenski pisatelj je znamenit, in ravno v tem obziru ga hočemo še nekoliko opisati.

Po smrti protestantovskih pisateljev ni skoro nihče nič pisal, zlasti v slovenščini ne. To tišino je pretrgal Kren s svojimi „Evangeliji in listovi za vse nedelje in praznike celega leta.“ Ta knjiga je bila tiskana v Gradcu l. 1613. V Ljubljani takrat niso imeli tiskarja, pregnali so ga bili z drugimi protestanti vred. Ti „evangeliji“ so bili edina knjiga Tomaža Krena; pozneje so bili še večkrat ponatisnjeni. Jezik v njih je slabši nego so ga pisali protestantovski pisatelji; rabil je Kren člen, pisal po dvoje soglasnikov (ll, mm, ss), srednji spol rabil na „u“ in delal še druge pomote. Vendar je bila v teku 300 let 6 ali 7krat natisnjena. Tomaž Kren je umrl l. 1630.

Znamenit mož 17. stoletja je bil na Kranjskem Janez Schönleben. Rojen je bil l. 1618 v Ljubljani, kjer je bil njegov oče župan. Začetkoma je bil duhovnik jezuitskega reda; pozneje je izstopil iz njega in postal dekan

kmalo, da ustavoverci še nikoli niso bili tako nesložni, kakor ravno zdaj.

Vnanje države.

Iz **Ulčinja** še ni nič novega, barke prav nič ne storé. Turek je prošil za 10 dni odloga, in bilo mu je dovoljeno! Ena turška barka tam pred Ulčinjem leži, in hoče mesto braniti. To je nepotrebno, ker Evropejci Turku tako ne bodo skrivili lasa. Pri takih razmerah je tudi črnogorski knez en del svoje vojske na odpust poslal. Mislili so nekteri, da se bo Črnogorec sam vojskoval s Turkom; pa knez ni tako lahkomišljen človek, da bi svoje ljudi žrtvoval. Saj mu mora berlinska pogodba do pravice pomagati in tiste oblasti, ki so jo podpisale, če pa berlinska pogodba in podpis velesil nema toliko moči, da bi prišel knez do svoje pravice, potem pač ni vredno, da so toliko časa v Berlinu vkup sedeli in modrovali. Saj dobrega tako niso nič ustvarili: Bolgarijo so razdrobili, za Albanijo niso prav nič poskrbeli itd. Zato rastejo zdaj na Balkanu vedno novi nemiri iz tal. Vsega tega bi ne bilo treba, ako bi bilo ostalo pri svetoštetanskem miru, kakor ga je sklenil Ignatijev. Ker v tem slučaju bila bi Bolgarija tako močna, da bi se Turek še geniti ne mogel. Zmirom vrè tam doli, in vse kaže na to, kakor bi se imela splošna ustaja še letos pričeti.

Izvirni dopisi.

Z Gorenjskega 3. oktobra. Naj reče „Narod“ kar drago, vidi se iz vsega, da je bilo vso le na to napeljavano „Slovenca“ zadržati. Le tako moram zdaj razumeti vedenje „Narodovo“ v tekočem letu zaradi prepira glede cerkvenega petja in glede članka: „Pomagajmo si sami“. Glede petja je imel brez dvombe namen razdvojiti duhovnike, misleč, da je veliko duhovnov za ceciljanstvo, kakoršnje je skušil zagovarjati, da bodo torej „Slovenca“ pustili; drugače pač ni mogoče zapopasti tega djanja, ker je bil poprej za popolno odpravo latinščine pri službi Božji. Toda, česar si je želel, se ni zgodilo, ker upam, da „Slovenec“ ni imel kaj škode zaradi tega, kakor tudi upam, da ne bo več treba prepira o tej stvari, če bomo pri svojem delovanju vedno

pred očmi imeli besede mil. knezoškofa, ktere berem v zadnjim „Cerkvenem Glasbeniku“: „Sploh pa želim, naj se udje Cecil. društva navdušujejo za napredek cerkvene glasbe, a pri vsem delovanju naj jim bo voditeljica ona modra previdnost, ki se ozira na djanske razmere in je pogoj pa tudi zagotovilo srečnega vspeha“. Enako upam, da se „Narodu“ ni posrečilo pri krivičnem napadu na g. Alešovca, kterega je krivično sodil, da je pisal članek: „Pomagajmo si sami“ in ga je na to surovo obdelal. Res čudno, da je zamogel „Narod“ kaj takega storiti in to zaradi tega, ker „Slovenec“ k marljivosti spodbuja, kar nam še manjka — in to tisti „Narod“, kteri je po svetu raztrobil, da nismo zmožni za pravno akademijo. Ne morem se pa pri tej priložnosti zdržati, da ne bi svoje nejevolje izrekel nad osobno polemiko v političnem listu, ker več ni čitateljev se gotovo gnjusi nad tem. Ukljub vsemu temu, da je mislil „Narod“ „Slovenca“ škodovati, pa „Slovenec“ vendar še živi, in če je bil tudi raztrgan in sežgan stoji še čvrsteji, kakor poprej. Pa to nam zdaj ne sme zadostiti, temuč skrbeti se mora, da postane dnevnik in to s 1. prosencem 1881.

Res lahko to ni. Ali, če preišljemo, da v Gradcu izhaja katoliški dnevnik „Grazer Volksblatt“, ki ga konservativna stranka in pred vsem za svojo lastno deželo vzdržuje — ali ne bi zamogli potem mi konservativni Slovenci bivajoči na Kranjskem, Štajerskem, Goriškem, Koroškem in v Istriji vzdrževati si dnevnika vredovanega na podlagi katoliški? Ako ne — bi bilo to sramota za nas — in ta ne sme nad nami biti.

To menda zdaj vendar vsak vidi, da združenje med „Narodom“ in „Slovencem“ po sedanjih okoliščinah ni mogoče. „Narod“ je sicer v terek pisal, da hoče delati na krščanski podlagi, toda, to je presplošno in ne sme previdnega motiti, ker pod krščansko podlago se tudi lahko misli luteranska ali še ktera druga. In kaj hočem tudi drugače dati za to objavo? Saj se je bila letos dala častna beseda (glej šte. 36. „Slov. Naroda“), da „Narod“ vere in duhovnov ne bo napadal — toda glej, kmalo potem napad na mil. prošta Jarca in glej šte. 101. in beri napad na g. dr. Jegliča, na kte-

rega smemo ponosni biti zaradi njegovih zmožnosti in značaja njegovega — in oprášuj se na to — kje je častna beseda? Tako morda bo pri „Narodu“ tudi zanaprej. Ko bi se mu posrečilo, da „Slovenca“ zadržati, je sicer upati, da bi se nekoliko časa že krotil — toda opiraje se na preteklost, mislim, da bi to dolgo ne trpelo. In kaj bi tudi dosegel sodelavec duhovnik pri „Narodu“? V enem in istem listu mu drugi lahko nasprotno pišejo, če ima glavno vodstvo v rokah oseba, kteri ni veliko ležeče na veri katoliški. Biti mora torej dnevnik za verne Slovence vredovan na podlagi krščansko katoliški. Pred tem naj se pa nihče ne vstraši. Tudi mi hočemo napredovati — napredovati v vednostih, v umetnji v poljedelstvu, trgovini itd., tudi mi se hočemo prizadevati za zedinjenje Slovencev — edino je le to, da hočemo tudi katoliško vero ko najdražji nam biser braniti in ljudstvo slovensko za tisto tudi vedno bolj in bolj vnetati. Ako ima „Narod“ naročnikov duhovnikov že 105 — je to po mojem osebnem mnenju slabo znamenje. Zakaj? nočem tukaj dalje razkladati. Kam pa to pride, ako se liberalni časniki čitajo, se lahko prepričamo, ako se oziramo v take kraje, v kterih duhovstvo nima skorej nobenega vpljiva pri volitvah in se večinoma tudi le zagrizeni sovražniki duhovstva in vere volijo. Kam zna potem tudi pri nas priti? — „Slovenec“ mora torej ostati — ter dnevnik postati. Meni trikratno izhajanje ne zadostuje, imam ga sicer tudi do zdaj, ampak to le bolj zato da ga podpiram, ker brez dnevnika tudi do zdaj nisem mogel biti. In takih naročnikov je skoro večina. Po le trikratnem izhajanju po mojih mislih ni mogoče drugače, kakor da mora hirati. Je sicer gotovo tudi nekaj tih naročnikov, kterim trikratno izhajanje zadostuje — pa upam, da tudi ti „Slovenca“ ne bodo popustili, če dnevnik postane in če so do zdaj dali 10 gold. naročnine, bodo gotovo z zadovoljnim srcem še dodali 6 ali 7 gold. zaradi splošnjega blagra in bodo še na to delali, da se naročniki množijo. — Glavno vodstvo lista pa mora vselej v rokah take osebe biti, da smo prepričani, da se nikdar ne bo pisalo zoper vero in pravost, ampak da se bo tudi na njeno pospeševanje oziralo. Tako osebo smo imeli pri „Slovenca“, gospoda

stolne cerkve, kjer je bil zgovoren pridigar. Bil je učen mož, doktor bogoslovja, prvi kranjski zgodovinar tiste dobe in jako rodoviten pisatelj. Kakor Valvazor pripoveduje, spisal je bil 28 knjig, največ v latinskem jeziku. Mnogo je zapustil tudi rokopisov. V zadnjih letih je opustil svoja cerkvena opravila in se pečal samo z zgodovino. Največje vrednosti je njegova latinska knjiga: „Carniola antiqua et nova“ (Stara in nova Kranjska). Ta knjiga je jako zanimiva za Slovence, in vsak, kdor hoče zgodovino Slovencev pisati, mora poleg Valvazorjeve knjige „Ehre des Herzogthums Krains.“ (Čast Kranjske dežele) uporabljati tudi to Schönlebenovo knjigo, v kteri pač tudi marsikaj izmišljenega in otročjega pripoveduje, n. pr. zgodbe o hudiču, o čudežih in raznih sanjarijah. V slovenskem jeziku je Schönleben izdal Kren-ove „evangelije“ l. 1672 v 2 natisu. Ta natis je pa slabši od prvega. Rabil je v njem sicer Bohoričev pravopis, toda namesto Krenovih čsto slovenskih besedi je rabil nemške izraze, češ, da bi ljudstvo knjigo lažje razumelo. Schönleben gre tudi ta zaslug, da je bil leta 1678 privabil v Ljubljano tiskarja Mayer-ja iz Solnograda. Schönleben je umrl v Ljubljani l. 1681.

Posebno znamenit slovensk pisatelj v 17.

stoletji je bil Matija Kastelec. Tega moža čislajo slovenski učenjaki, kakoršen je dunajski vseučiliščini profesor Miklošič ali pa Levstik, za najboljšega pisatelja 17. stoletja. Rojen je bil l. 1620 v Kleniku na Pivki (na Notranjskem). Po dovršenih duhovniških šolah je bil župnik v Toplicah pri Novem mestu in v Št. Jerneju na Dolenjskem. Potem je prišel za kanonika ali korarja v Novo mesto. Pisal je prav veliko. V prvih letih za duhovniški stan, v poznejših pa za narod v občé. Njegova slovenščina je prav lepa in precej gladka. To izvira od tod, ker se je v njegovem rojstnem kraju še pravilni jezik govoril, kar se pa po drugih krajih, ki so blizo Nemcev ali Italijanov, ne more vsikdar reči. Kastelečeve knjige pobožnega zadržaja so: „Nebeski Zyl“ (nebeški cilj), „Nebu na semlji po boshji volji“, „Spiegel te zhistosti“ (špigel, t. j. ogledalo) (To je ostalo v rokopisu); „Bratovske buquice“ (molitvena knjiga); „Navuk Cristianski“; „Poduzhenie enega Lutrishkega ali Chalvinista“ in več drugih knjig v slovenskem in latinskem jeziku. V nemškem jeziku je imenitna knjiga: „Krainisch-deutsch-lateinische Bibel mit Vergleichung auf Dalmatin.“

Od njegovih rokopisov so še nekteri shranjeni v ljubljanski knjižnici. Slovenski je-

zikoslovci, (n. pr. g. Levstik) jih marljivo prebirajo ter v njih najdejo marsiktero dobro besedico in obliko, ktero slovenskim pisateljem zopet priporočujejo, kar je čisto hvalevredno, da se jezik naš z lepim domačim blagom bogati. Po Janežičevem „pregledu slovenskega slovstva“ je M. Kastelec umrl l. 1688, a je najbrž živel dalje časa še; kajti l. 1689, ko je Valvazor pisal svojo imenitno zgodovinsko delo, je Kastelec še živel.

Kren, Schönleben in Kastelec so bili najboljši slovenski pisatelji te dobe. Razen teh nahajamo še nektere može, ki so spisali tudi nekaj malega. Miha Mjicec je spisal „katekizem“ in ga dal z lepimi podobami v Avgsburgu natisniti (l. 1615.) (V Avgsburgu je bila l. 1826 tudi prva kranjska pratika (koledar) natisnjena). Mikec je bil korar v Ljubljani in doktor bogoslovja. Janez Čadnik, rojen v Višnji gori, je bil najprvo jezuit v Gradcu, potem pa učitelj in pridigar v Ljubljani. Umrl je l. 1624 v Gorici. Izdal je bil tudi katekizem v slovenskem jeziku l. 1618. V drugič ga je bil dal natisniti najimenitnejši slovenski pisatelj 18. stoletja, namreč pater Marko Pohl (l. 1768 na Dunaji).

Janez Volif je bil frančiškan. Leta 1633 je bil v Inšpruku natisniti dal knjigo: „Schulla

deželnega in državnega poslanca Kluna, od kterega se zdaj bere, da nima več vodstva. Želje velike večne duhovnov so pa gotovo, da naj g. Karol Klun tudi zanaprej glavno vodstvo vredništva obdrži, in to tako dolgo, kolikor časa ni zadržan ko poslanec in da on za ta čas tisto kaki zanesljivi osebi prepusti. Gosp. Karol Klun, obdarjen v resnici z velikimi zmožnostmi, je zdaj politična oseba in kot taka naj bo glavna oseba pri onem listu, ker le tako bo tudi naše zaupanje do njega bolj rastlo, ter se ga bomo vedno bolj in bolj oklenili in tako se bo tudi spoštovanje do njega sploh bolj množilo. Odtegniti se „Slovencu“ nikakor ne bi smel.

Da bo pa „Slovenec“ zamogel dnevnik postati, se mora tudi v ta namen kaj žrtvovati, ker drugače bomo le pri besedah ostali — zgodilo se pa ne bo nič. Združimo se toraj v ta namen, da se zavežemo v blagajnico dati zneske po 50 gold., tako da je slehernemu pripuščen tudi več takih zneskov dati in kolikor več — tem bolj. Če bo kaj neslo, je prav, če ne, saj darujemo vendar za dobro reč. Da se toraj ve, pri čem da smo, je moja misel ta, da bi vsi gospodje, naj si bodo duhovniki ali svetovni, kterim je ležeče, da katoliški časnik „Slovenec“ dnevnik postane in kteri hočejo v ta namen v blagajnico zneske po 50 glid., in koliko dati, da bi to naznanili do vseh svetih deželnemu in državnemu poslancu g. Karinu Klunu, stanujočemu na stolnem trgu. Obhaja me pa pri tem še druga misel, ktero naj le v kratkem opomnim in glede ktere naj bi tudi dotični gospodje svojo izrazili v pismu do gospoda Kluna. Najbolje bi bilo namreč po mojih mislih, ko bi katoliško tiskarno ustanovili. O tem primerljivi bi naš dnevnik „Slovenec“ najmanj veljal in je upati, da bi z darovanimi ali posojenimi denarji še veliko druzega dobrega storili. Ako bi katoliško tiskarno imeli, nas bi slehern list „Slovenca“ stal manj! V to pomoz! Bog!

Iz Kočevskega okraja, 2. okt. Knez Ernst Windischgrätz je 29. septembra obiskal svoje volilce v kočevskem okraju. Pri tej priliki se je prav očitno pokazalo, da nemški Kočevjarji imajo — izvzemši veljavo svojega jezika — ravno tiste težnje in želje, kakor

tiga premishluvana“, v kteri je strašno slaba slovenščina, polna nemških izrazov. Knjigo pobožnega obsega je bil spisal tudi Adam Skalar, ki je pa enako drugim svojim sovrstnikom slabo svojo materinščino pisal, kar je razumljivo, kajti slovenske slovnice se nobeden ni učil niti učiti mogel. Bohoričeve slovnice, spisane l. 1484 menda ni bilo več dobiti, ali pa ti pisatelji zánjo znali niso, kar je še najverjetnejše.

Proti koucu 17. stoletja je pisal tudi Janez Kerstnik (a s. Cruce). On je bil rojen Vipavec in duhovnik kapucinskega reda pri sv. Križu pri Ajdovščini (na Goriškem). Kot izvrsten pridigar potoval je veliko po Kranjskem in Štajarskem in se s tem prav dobro v svoji materinščini izuril. Bil je tudi sicer učen mož, kteri je latinske pisatelje prav dobro umeval in navajati znal. V tej zadevi ga je posebno čislal pokojni slovenski jezikoslovec Kopitar. Janez Kerstnik je izdal od l. 1690 do 1700 pet zvezkov „kranjskih pridig“; 1. zvezek je bil v Benetkah, zadnji pa v Ljubljani natisnjen. Njegov jezik je še precej pravilen, toda slabši od Kastelčevega; ima mnogih italijanskih izrazov, ki so na Goriškem navadni. (Po raznih spisih sestavil L.)

njihovi slovenski sosedje. Prva pot svitlega kneza, kterega je spremljal državni poslanec Klun, je bila v Slovensko vas, ki je pa čisto kočevska. Tam namreč biva župan občine srednjevaške, ki je bil k sebi povabil druge volilne može, da osebno spoznajo in govore s knezom, kojemu so bili pri zadnji volitvi dali svoje glasove. Sprejem je bil jako sijajen. Ko je gromenje možnarjev naznanilo prihod visokega gosta, je ljudstvo od vseh strani skupaj vrelo, da bi kneza vidilo, ter ga je spostljivo in prijazno pozdravilo. Župan in občinski odborniki pa so kneza pričakovali zunaj vasi pri slavoloku, na katerem so bile na eni strani zapise besede: „Willkommen Fürst Windischgrätz!“ na drugi strani pa „Hoch Fürst Windischgrätz!“ Občinski zastop je knezu izročil pismo, v kterem so bile našete glavne želje tamošnjih volilcev, namreč da bi se opravilo legaliziranje, da bi se varovala Kočevjarjem pravica havzirati in da bi se okrajna cesta med Kočevjem in Ljubljano premenila v deželno cesto. Glede zadnje prošnje je g. Klun omenjal, da zadeva deželni zbor, kjer se je reč deloma že obravnavala in se še bo, gledé prvih dveh pa je knez razložil možem, kaj se je v tem oziru že zgodilo in sklenilo. Tudi je omenjal drugih sklepov in predlogov državnega zbora, kakor vojaške postave, vojaške takse in načrta o polajšanji vojaške dolžnosti, ter razun tega še posebno povdarjal potrebo dobre krščanske odgoje otrok po dobrih katoliških in ne brezverskih učiteljih. Možje so mu v vseh rečeh pritrdili, ter izrekli očitno, da se ž njim popolnoma strinjajo. Ko so še nekteri razodeli nekaj posebnih želj, na ktere je knez obljubil ozirati se, je med živahnimi pozdravi in slovesnim streljanjem zapustil vrle može, ki so pokazali, da nimajo nobene deleži s tist mi rovarji, ki hočejo Nemce ščuvati zoper Slovence in narobe.

V Kočevji se je knez pri g. županu Braunetu nekoliko časa pomudil, ter je obiskal gospoda okrajnega glavarja Merga. Tudi si je ogledal mestice, ki mu je prav dopadlo. Ker je bil ravno tržni dan, bilo je prav živahno po mestu. Potem pa se je odpeljal v Banjalo k vrlim Belokranjcem, ki že od nekdanj slovó zaradi svoje vneme za domačo reč. Tudi tam so ga jako slovesno sprejeli, streljali z možnarji, hiše okinčali z zastavami itd. Gosp. župan je bil k sebi povabil volilne može, s kterimi se je knez prav prijazno razgovarjal. Tudi tam je g. župan knezu izročil pismeno želje tamošnjih prebivalcev, ki se bistveno vjemajo z željami kočevskih volilcev, samo to je bilo še pristavljeno, da želé ekspozituro ali podružnico okrajne sodnije in davkarije v Kostelu, ali Banjiloki, ker imajo v Kočevje tako daleč hoditi, da zamude skoraj 2 dneva. Knez je obljubil, da hoče to prošnjo pri slavni vladi najtoplejše priporočati, ter je okoli šeste ure zvečer zapustil Banjalo in se skoz Kočevje vrnil v Dolenjovo, kjer je 30. sept. ostal pri g. Klunu, s kterim se je drugi dan odpeljal v Ljubljano.

Iz Štajarske, 3. oktobra. (Ces. kr. sodnik pl. Wurmzer; naprednjaki). Slovenska juridična metropola celjska je zadnje dobo toliko izvrstnih moči nam nastavila, da se tega le hvaležno spominjamo, gospodo, ki ima vse lastnosti izvanrednega izvrstnega sodnika.

Vendar mi naj bo dopuščen takrat imeinovati le enega: g. sodnika šostanjskega pl. Wurmzer-ja.

Ta g. je sicer rodem nemec, pa se je vendar slovenščine popolnoma naučil, ter se še vedno v slovenščini izobrazuje, uraduje

sedaj s slovenskimi strankami slovenski ter ne pozna druzega nego kancelijo. Misli se dá le težko, kako celi okraj g. sodnika spoštuje in ceni in hvaležno dolgo zatirani slov. narod pripoznava delovanje poštenega pravičnega nemškega moža.

Srca mu hvaležno bijejo!

Ako tudi za zdaj ne moremo kar ročno tirjati znanja druzega deželnega jezika od c. kr. uradnikov zaradi napačne prejšnje šolske sisteme, moramo pa vendar to tirjati od zarođa — od učeče mladeži ter protestirati zoper to, ako so še sedaj tuji jeziki v deželi obligatni — n. pr. v realki francoski — drugi deželni — nemški jezik pa neobligaten tudi za nemški narod, ako se v nemčursko obliko skrije. Čujte! Kdaj bo temu konec?

Ako spoštujemo pravicoljubne nemce, reči moramo, kako nas srce boli, ako slišimo konservativno rojene — angelegte Naturen — in odgojene možake à la Duhatsch, Schmiderer — celó tudi Foregger, se samo po sebi umi doktorji vsi, druzega deželnega jezika zmožni več ali manje, rovati po rudečkarskih, najhujših strankah, po naprednjaštvu „fortschrittspartei“, ako le po klerikalizmu hočejo udrihati in tajiti veljavo druzega nemškega deželnega jezika. Klerikalcem pač ni mar za samovlast, ampak le za pravico, in pravica jednako gre drugemu deželnemu jeziku, kojega je Bog stvaril, zato so celó za trenutek naprednjaki, kandidati za državni zbor pritrdili konservativcu, ki pravi: der Nationalitätshader muss aus der Welt geschafft werden und das ist nicht anders mögl.ich, als durch Gerechtigkeit.

Iz Štajarskega 3. oktobra. (Letošnje duh. konferencije; klerikalna brada.) Gotovo je naš „Slov.“ dobro zadel, ko je v svojem članku „Zdramimo se“ pred nekterimi meseci za duh konferencije zaradi nasvetov, ki se tukaj stavlajo, priporočal, da se nasveti najprej javno priobčujejo, ker tako mislim se je zgodilo, da je ondi stavljeni nasvet mnogoglasno prišel do cerkvenega sodnika.

Ako ta nasvet ne bi bil došel prav za prav v zadnji uri nepričakovan, bi bil tudi jaz javno drugi nasvet stavil, kojega sem komaj čas imel načrtati in kojega sedaj saj za prihodnje leto stavim: nasvet, da bi duhovni smeli nositi brado.

Uže pred 7. leti smo na eni konferenciji duhovniki naše škofije zato se potegovali, in ako takrat nismo bili uslišani, smemo vendar slobodno prositi drugokrat, zlasti ako britev nekterim, kakor pisatelju, težko stane.

Te leta smo v tej zadevi mnogo duhovnih glasov slišali, ali še enega ne, ki bi nasvetu vso veljavo in opravičenost odrekal; tako daleč smo vendar prišli, da se o reči govori in govoriti sme; druga stranska mnenja pa, koja smo slišali o klerikalni bradi, se ročno kažejo ničla, ako jih pregledujemo. Pravijo: le prosite — in mi bodemo brado nosili, ako bo dovoljena.

To bi bila samo „Selbsthülfe“, kakor da bi bila ta prepovedana, in ne bili te besede rabili javno duhovniki zadnji čas zaradi našega materijalnega stanja. „Von Oben“, od više strani ni ničesar pričakovati, kakor smo javno nedavno iz druge škofije slišali; rimska stolica pa bo nasvet sprejela; resnica namreč je, da imajo sv. oče največe srce in vsi posamezni škofje velika srca, v kojih imajo vsi verniki in zlasti še duhovniki prostor, bodi si po vrednem ali nevrednem, tako, da prositve niso brezuspešne, ako so le količkaj opravičene.

Tudi klerikalna brada zdaj konservativni ideji ni nasproti, ker konservativcem po defi-

niciji pos. Lienbacherjevi ne obstoji v vednem „statu quo“, im fortwährend festhalten Alles bestehenden, sondern auch in der Elimination des Ungerechten“, in to je sedaj splošno, ko tudi med prostim ljudstvom „bei der allgemeinen Militärflicht“ — ni več britve najti.

Sedaj bi klerikalna brada bila dobrodelna za neduhovne in duhovnike, bi koristila zlasti katoliškemu vzhodu, bi se prikupila Slovanu bradoljubnemu, koristila bi škofijam, kojim duhovniki pomanjkujejo.

Ako bi se kat. srenje, zbori, korifeji, narodna društva brigala za duhovenstvo, in ako bi prihodnje leto duhovniki sami po pastirskih konferencijah hotli javno izreči, kar je vendar marsikteremu pisano v srce, tako bi vsi skupaj se obračali do svojega škofijstva ter bi jih naprosili, ko bi škofje milostljivo blagovolili pri rimski stolici prositi za klerikalno brado duhovenstvu sedaj kaj potrebno. —

Od nemške meje, dne 30. sept. (Ljudsko številjenje in mi). Že v več listih smo čitali, da ima se proti koncu leta pričeti številjenje ljudi in da se bo ta pot jemal ozir tudi na narodnost; vendar da ima najti ta svoje mesto pod „rubriko“: „Umgangssprache“, tega pač vsaj mi Slovenci nismo pričakovali. Zakaj jasno je, da bomo na tak način prav dosti na številu zgubili — kar so pa slovenski listi že itak obširno obravnavali — vendar pa menim jaz ta izraz, kot izraz národosti, še od druge strani kot prav nepripraven pokazati, a to le z namenom, da bi se res z boljšim nadomestil.

Znano je, da je „umgangssprache“ po naše „občevalni jezik“, kateri je pa večkrat pri slovenskih rodovinah tuji, ne pak slovenski. Da se bodo pa poleg ónih, kateri že govoriti znajo, šteli tudi maloletni otroci, to je pač gotovo misliti. In kakó je treba potem národnost teh negovorčkov zapisati? Mar po njih stariših? Dobro, če je takó, pa vprašanje je, zakaj se bi tedaj ne smeli tudi odrasčeni pisati glede národnosti po svojih stariših, prednikih? Ravno takó se tudi povsodi nahajajo gluhonemi (krétini), ki so že v letih, in tudi tû bode se mar predalo národnosti izpustilo zató, ker ti ne govoré? —

K temu naj mi bo dovoljeno dostaviti malo prošnjo. Ker še ne vémo, ali se bo predalo s tem napisom obdržalo, ali ne, naj vendar vsak zaveden Slovenec na to dela, da se ne bo z našimi ljudmi število tujerodcev pomnoževalo. (Mi moramo vsaj enkrat vedeti, koliko nas je; vsaj takó ne vémo, kam prav z ónimi, ki v naših vaseh, trgih in mestih stanujejo ter gledé národnosti sami ne vedó, kaj so; najrajši bi pač bili tam, kjer bi jim to kaj neslo!

Upati pa je, da bo vsak zaveden Slovenec svojo národnost odkrito spoznal, ter ne bo postal sudi s tem črn renegat, da bi se svojega imena morda pri drugonárodnih številjenju vodečih ljudeh sramoval. Vsaj to, da smo Slovenci, ni nobena sramota, ravno takó pa tudi tega, da smo ravno to, nismo sami krivi; vendar pak sedaj, ko smo kot Slovenci rojeni, hočemo tudi to ostati, zvesti svojemu imenu, zvesti pa tudi poštenju, katero ta naš národ vedno diči in odlikuje! V to pomozí Bog!

Domače novice.

V Ljubljani, 2. oktobra.

(Kiparska šola.) Tukajšnji slavnoznaní akademíčni podobar Zajec (ki je izdelal podobo skofa Slomšeka) hoče napraviti podobarsko ali

kiparsko šolo, če se bo oglasilo zadostno število učencev. Mi to podvzetje toplo priporočamo, ker na Slovenskem še nimamo take šole; mojstrovo ime pa je tudi porok za dober vspeh poduka. Kdor se želi vpisati v to šolo, naj se oglasi pri g. Zajcu na karlovški cesti.

Razne reči.

— Spremembe v Lavantinski škofiji. Č. g. Gregor Dupelnik gre kot providirovalni kaplan k sv. Lenartu pri Laškem, č. g. Anton Ostrožnik za kaplana II. v Škale, č. g. Jurij Cobelj za kaplana II. v Konjice, č. g. Jožef Mlasko za kaplana II. k sv. Petru pri Radgoni, č. g. Anton Gorečan za kaplana v Prihovo, č. g. Franc Zdošek za kaplana v Solčavi. Č. g. Jakob Paltauf, zlatomašnik, upokojeni župnik Razborski, duh. svetovalec je umrl v Gradci 78 let star.

— Vdovsko učiteljsko društvo ima odborovo sejo prihodnji četrtek 7. t. m. Na dnevnem redu je nujna prošnja društvenika X iz Šm. za posojilo; prošnik obeta poroštvo. — Istega dne se konstituira tudi „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola.“ — Uljudno tedaj vabimo odbornike k sejam, da se zadosti dolžnosti, katero smo pri volitvi prevzeli.

Za odbor: M. Močnik, dos. tajnik

— Razpisi učiteljskih služeb. Na Kranjskem. V šolskem okraji Kranj. Na Irazredni ljudski šoli v Selcah pri Železnikih, učit. služba, l. p. 450 glđ. in stanovanje. Prošnje do 14. oktobra t. l. V šolskem okraji Črnomelj. Na 3razredni ljudski šoli v Semiču, III. učit. služba, l. p. 400 gold. Prošnje do 1. oktobra t. l. Služba se oddaja tudi učiteljica ali pomožnemu učitelju. V šolskem okraji Rudolfovo. V Mirni Peči, služba nadučitelja, l. p. 500 glđ. in stanovanje; služba II. učitelja l. p. 400 gold. Prošnje do 8. oktobra pri c. kr. okr. šl. svetu. V šolskem okraji Litija. Na 2razrednicah pri sv. Križu pri Turcu in v Velikem Gabru učit. službi, l. p. po 400 glđ. do 15. oktobra t. l.

— Premembe pri učiteljstvu. Na Kranjskem. Začasno so umeščeni: gosp. Maks Strojjan, spraš. učit. kand., v Zalogu pri Komendu; gdč. Juliana Gula, na novo šolo v Dovskem pri Dolu; gdč. Jozefa Kronabetvogel, v Nevljah pri Kamniku. — Gosp. Kristijan Engelman, v Suhorji gre v Stari trg p. P. in III. učitelj v Semiču, gosp. France Kenda, v Suhorje; g. Janez Lokar pride iz Starega trga p. P. za IV. učitelja v Črnomlj začasno. — G. Armin Gradišnik, dosihdob III. sedaj II. učitelj v Senožečah; gdč. Renzenberg, iz Vipave v Postojno (IV. učit.), v Vipave pa pride za učiteljico abs. kand. gdč. Pfeifer; g. Zaman iz Trnovega v Sp. Žemon; Trnovo abs. kand. gdč. Pfeifer; g. Zaman iz Ternovega v Sp. Žemon; v Ternovo abs. kand. g. J. Korn; gdč. Negovetič iz Postojne v Knežak; g. Srehovec, pomož. učitelj v Studenem, v Vrabče; a gosp. Likar, pom. učitelj v Knežaku, v Ostrožno berdo. G. J. Pavlin, iz Waldherr. zavoda za podučitelja na II. mestno šolo. G. P. Cebin, iz Iga na Dobrovo; g. Anton Junec, iz Dobrave p. Kropi k. sv. Kocijanu; gosp. Jakob Osterman, v Kočevsko reko (Rieg); g. Pavel Borstnik, iz Reke v Banjaloko. G. Adalbert Ribnikar, stalni nadučitelj v Spod. Logatcu; a g. Janez Kermavnar prvi učitelj v Zgor. Logatcu (stalno). G. Jernej Stamcar, iz Velesovega na Gorenjskem v Črni vrh p. Logatcu. Abs. učit. kand. g. Janez Möstl je postal učitelj v Waldherr. zavodu in gosp. Friderik

Kaucy, v steklarni pri Kočevji. — G. Jeglič iz Gorij na Dovje. Gdč. I. Ihan, iz Begunj v Gorje (na drugo službo). G. Dolinar, iz Žabnice v Begunje. Spr. učit, kand. g. J. Okoren v Lesce; g. J. Bregar je tudi dobil dekret za Radovljico.

— Kako vele rože oživetí. Odrezane rože zvené v vodi navadno v 24 urah. Nektare se dalje ohranijo, če se jim prilije vsak dan frišna voda pa nekaj salpetra zraven. Vele rože se tudi tako oživé, da se postavijo v vročo vodo, če se voda ohladi, se tudi rože oživé. Potem se spodaj malo odrežejo in zopet v frišno vodo postavijo.

— Mašina za plavanje. Nek Amerikanec je iznašel mašno za plavanje, s katero se bojda lahko 7 kilometrov v eni uri preplava. Aparat se goni z dvema kolesoma in enim šravfom. Gonba mašine bojda ni težka.

— Naj manjša ura. Nek Anglež je prišel v Berlin, da bo cesarju ponudil v kup uro, ki je tako majhna, kakor k ajcar in je v prstan vdelana.

— Število tujcev na Kitajskem znaša 3962 duš, in sicer je Angležev 2070, Amerikancev 469, Nemcev 364, Francozov 228, Holandcev 28, Dancev 73, Španjcev 153, Švedov 35, Belgijcev 9, Lahov 14, Japoncov 61.

V katoliški bukvarni v Ljubljani,

stolni trg št. 6,

dobivajo se sledeče pisanke od g. J. Lapajnetala založene:

Pisanka za slovensko lepomisje	2 kr.
Računska pisanka	2 „
Pisanka za nemško lepomisje	2 „
Pisanka za slovensko pravomisje	2 „
Pisanka za nemško pravomisje	2 „
Pisanka za pravopisne in spisne vaje	2 „
Domače naloge, pisanka s črtami	4 „
Domače naloge, pisanka s podkladkom	3 „
Stenografična risanka I.	3 „
Stenografična risanka II.	3 „
Prva risanka	4 „
Druga risanka (srednja stopnja a)	4 „
Tretja risanka (srednja stopnja b)	4 „

Kdor jih več skupaj vzame, dobi jih po zmanjšani ceni.

Ob enem priporočamo se častitim gospodom učiteljem, da smo jim pripravljene postreči z vsem, kar se v šoli potrebuje, z atlanti in globi, z zemljevidi in z drugimi učilnimi pripomočki, z najnižjo ceno in najugodnejšo potjo. Šolske knjige i. dr. se dobivajo zmiraj pri nas. (2)

Einiedler-Kalender

Ausgabe für Oesterreich-Ungarn.

für das Jahr 1881.

Einundvierzigster Jahrgang.

80 Quart-Seiten. Reich illustirt.
Mit 250 Gratis-Prämien im Werthe von 1500 Kr.
Preis der Ausgabe I mit Stempel 25 Kr.
" " " II " Stempel 30 Kr.

Vorräthig bei: Kathol. Buchhandlung,
(2) Laibach.